

Iuliana Grażyńska, Małgorzata Matczak

Biblioteki rumuńskiej Transylwanii

Biblioteka 19 (28), 217-224

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

IULIANA GRAŻYŃSKA

Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu

MAŁGORZATA MATCZAK

Instytut Kultury Europejskiej UAM, Gniezno

Biblioteki rumuńskiej Transylwanii

STRESZCZENIE. Artykuł dotyczy bibliotek rumuńskich jako centrów informacyjnych i multimedialnych przydatnych na różnych szczeblach edukacji. Biblioteki zbadane zostały w trakcie wyjazdowego seminarium w Sibiu, trwającego od 27 września do 4 października 2014 roku. W tekście zaprezentowano historię, zbiory i misję publicznej Biblioteki Wojewódzkiej ASTRA i Uniwersyteckiej Biblioteki Centralnej im. Luciana Błagi. Szczególną uwagę poświęcono szkolnym centrom dokumentacji i informacji – nowej formie służby bibliotecznej. Zostały one powołane w celu wyrównania szans uczniów obszarów wiejskich i kształtowania obywateli przystosowanych do życia we współczesnym świecie, posiadających umiejętność korzystania z nowoczesnego dostępu do informacji.

SŁOWA KLUCZOWE: biblioteki publiczne w Rumunii, biblioteki uniwersyteckie w Rumunii, CDI, szkolna służba biblioteczna w Rumunii.

W dniach od 27 września do 4 października 2014 roku w okręgach Sibiu i Covasna w Rumunii odbyło się wyjazdowe seminarium dla bibliotekarzy, którego przewodni temat brzmiał *Biblioteki jako centra informacyjne i multimedialne Rumunii*. Inicjatorami i organizatorami seminarium były Unia Europejskich Federalistów (UEF) Wojciechowski oraz Ośrodek Edukacji Informatycznej i Zastosowań Komputerów w Warszawie, a uczestniczyli w nim pracownicy różnego typu bibliotek – naukowych, specjalistycznych, publicznych i szkolnych.

Program seminarium obejmował zagadnienia z zakresu organizacji i pracy narodowego systemu bibliotek w Rumunii oraz wizyty w różnego rodzaju bibliotekach: uniwersyteckiej, wojewódzkiej, szkolnych w miejscowościach Sibiu, Cisnădie, Avrig, Cârța i ich centrach dokumentacji i informacji. Odbyło się też spotkanie z przedstawicielem rumuńskiego Stowarzyszenia Bibliotekarzy, pracownikami różnych typów rumuńskich

bibliotek i – *novum* również na gruncie rumuńskim – nauczycielami-dokumentalistami i bibliotekarzami-dokumentalistami w centrach dokumentacji i informacji (CDI). Bibliotekarze z Polski zapoznali się z metodami pracy rumuńskich kolegów, obowiązującym w kraju systemem doskonalenia zawodowego, przyswajania technologii informatycznych, wyposażeniem informatycznym bibliotek oraz projektem CDI.

Pierwszą biblioteką, która nas gościła, była Biblioteka Wojewódzka ASTRA w Sibiu (Biblioteca Județeană ASTRA, il. 1). W 1861 roku w Sibiu założone zostało Siedmiogrodzkie Stowarzyszenie Literatury i Kultury Rumuńskiej ASTRA – organizacja powołana do krzewienia kultury rumuńskiej (terytorium stanowiło wówczas część Austro-Węgier). Biblioteka ASTRA rozpoczęła działalność w ramach owego stowarzyszenia ze 195 woluminami podarowanymi przez członków założycieli. Dziś jest to wojewódzka biblioteka publiczna, która swoje zbiory główne przechowuje w dwóch budynkach – starym, historycznym i nowym, otwartym w 2007 roku przy okazji ustanowienia Sibiu Europejskim Centrum Kultury. Biblioteka posiada ponadto cztery filie na terenie miasta i w okolicy.

Księgozbiór, którym dysponuje, to ponad 600 000 współczesnych druków i multimediiów oraz cenne zbiory specjalne: starodruki (blisko 5000), rękopisy (około 40 000 – m.in. korespondencja filozofa Emila Ciorana, wydawcy Iosifa Vulcana, pisarzy Mihaia Eminescu, Iona Luca Caragiale, Mihaia Dragomirescu, Victora Eftimiu, Octavia Gogi, Cezara Petrescu, Liviu

Il. 1. Biblioteka Wojewódzka ASTRA
Fot. Małgorzata Matczak.

Rebreanu, Mihaila Sadoveanu, Duiliu Zamfirescu, Eleny Văcărescu czy historyka i krytyka literackiego Nicolae Iorgi oraz wielu, wielu innych), ekslibrisy (6000), zbiory kartograficzne (400 map itp.) oraz transilvanica – zbiory poświęcone regionowi, pochodzące z darów działaczy stowarzyszenia ASTRA (246 egzemplarzy). Najstarszym obiektem w Bibliotece jest *Liber decretalium* Bonifacego VIII z 1511 roku, a najstarszą książką w języku rumuńskim – *Sbornicul słowiański* z 1580 roku, drukowany przez diakona Coresi'ego w Sebes. Jeśli chodzi o nowsze nabytki – nasi gospodarze chwalili się księgozbiorem prywatnymi przekazanymi przez wybitnych darczyńców, głównie pisarzy i naukowców.

Znajdujące się w nowoczesnym budynku: sala konferencyjna, centrum informacyjne, księgarnia, galeria sztuki pozwalają organizować wystawy, imprezy kulturalne i różnego rodzaju działania edukacyjne, jak bezpłatne kursy językowe, m.in. języka chińskiego.

Biblioteka ASTRA wspiera pracę uczniów szkół średnich. Uruchomiony został projekt edukacyjny Opportunities Project (www.openingopportunities.ro), nadzorowany przez Biblionet TechSoup i Microsoft Rumunia oraz Stowarzyszenie Narodowe Bibliotekarzy i Bibliotek Publicznych, który opieką zamierza objąć 3000 uczniów, skupiając się przede wszystkim na poradnictwie zawodowym skierowanym do uczniów szkół ponadgimnazjalnych z Sibiu. W ramach projektu Rumunia Microsoft 75 wolontariuszy aktywnie uczestniczy w szkoleniu młodzieży. Biblioteka z kolei jest lokalnym koordynatorem imprez towarzyszących jego realizacji i rejestracji uczniów, którzy biorą w nich udział.

Biblioteka ASTRA zdobywa dodatkowe fundusze, prowadząc wydawnictwo i drukarnię. Otrzymała też dotację z Administracji Narodowego Funduszu Kultury (Administrația Fondului Cultural Național) jako jeden z najbardziej prestiżowych ośrodków narodowego dziedzictwa kulturowego.

W strukturze Biblioteki ASTRA znajduje się Centrum Kultury Interaktywnej „Transilvania”. Jednostka ta zajmuje się wydawaniem miesięcznika „Magazyn Transilvania”; wspiera rozwój naukowej i artystycznej edukacji społeczeństwa przez specjalnie opracowane programy; współpracuje z Ministerstwem Edukacji i Nauki, fundacjami, uniwersytetami rumuńskimi i zagranicznymi w celu poznawania i pogłębiania wartości kultury rumuńskiej; opracowuje i edytuje materiały źródłowe; przyczynia się do wzbogacenia spuścizny kulturalnej instytucji przez dotacje, zakupy, organizowanie obozów dla młodzieży oraz inne; inicjuje i organizuje różnego rodzaju wydarzenia kulturalne, rozrywkowe i edukacyjne: festiwale, konkursy, targi, seminaria itp.; wspiera wystawy czasowe lub stałe, edycje książek i publikacji o lokalnym zasięgu, o charakterze kulturalnym

lub naukowym, opracowuje monografie; promuje turystykę kulturalną o lokalnym zasięgu; nadzoruje działalność redakcyjną.

Biblioteka należy do Stowarzyszenia Bibliotekarzy Rumuńskich (Asociația Bibliotecarilor din România – ABR) i Narodowego Stowarzyszenia Bibliotekarzy i Bibliotek Publicznych (Asociația Națională a Bibliotecarilor și Bibliotecilor Publice din România – ANBPR), współpracuje z Fundacją Europeana w zakresie digitalizacji najstarszych zasobów rumuńskiej kultury.

Kolejną księżniczą, którą mieliśmy okazję zwiedzić w Sibiu, była Biblioteka Centralna Uniwersytetu im. Luciana Błagi w Sibiu (Biblioteca Centrală a Universității „Lucian Błaga” din Sibiu, il. 2).

Rozpoczęła ona działalność w roku 1969 jako Biblioteka Instytutu Szkolnictwa Wyższego. Od roku 1990, po utworzeniu Uniwersytetu w Sibiu, działała jako Biblioteka Uniwersytecka, w roku 2000 otrzymała dzisiejszą nazwę: Centralna Biblioteka Uniwersytetu im. Luciana Błagi w Sibiu.

Il. 2. Biblioteka Uniwersytecka im. Luciana Błagi

Fot. Ewa Kozłowska.

Do zadań Biblioteki należy gromadzenie bazy źródłowej, organizowanie warsztatu naukowego i dostępu, zarówno do tradycyjnych źródeł informacji – wydawnictw kulturalnych i naukowych w kraju i za granicą, jak i do elektronicznych zasobów wiedzy.

Gromadzone w Bibliotece zbiory obejmują publikacje z zakresu medycyny, biologii, chemii, matematyki, fizyki, informatyki, inżynierii przemysłowej, wiedzy o środowisku naturalnym, rolnictwa, sportu, bibliotekoznawstwa, literatury, historii, filozofii, sztuki, etnologii, religioznawstwa, prawa i innych nauk społecznych oraz neofilologii; gromadzone są również prace doktorskie, dzienniki ustaw i normy rumuńskie.

Biblioteka oferuje m.in. ANELIS – ogólnokrajowy dostęp elektroniczny do najważniejszych baz danych naukowych; Legis – dostęp do elektronicznych aktów prawnych; Infostandard – dostęp do kompletnego i zaktualizowanego pakietu norm rumuńskich oraz bezpłatny dostęp do baz bibliograficznych.

Biblioteka zajmuje 2750 m² powierzchni i cztery piętra. Udostępnia pracownikom uczelni i studentom 650 000 woluminów (większość w ramach wolnego dostępu) z zakresu dziedzin wykładanych na uniwersytecie. Przygotowano 400 miejsc dla użytkowników w czytelniach, w tym 50 z dostępem do internetu. W budynku znajduje się sześć rezerwowanych stanowisk do pracy indywidualnej; cały budynek wyposażony jest w Wi-Fi. Na każdym piętrze znajdują się skanery i wielofunkcyjne drukarki. Poza wolnym dostępem – oprócz prac przechowywanych w magazynach – udostępniane są zbiory zgromadzone w Sali Norm i Dzienników Ustaw.

Do dodatkowych usług bibliotecznych oferowanych czytelnikom przez Bibliotekę Centralną Uniwersytetu im. Luciana Błagi w Sibiu należy możliwość uzyskania zestawień bibliograficznych drogą mailową oraz pośrednictwo w zakupie wybranych wydawnictw naukowych.

Komputeryzację Biblioteki rozpoczęto w roku 1992 (katalogowano w programie CDS-ISIS). Cztery lata później – w ramach programu współpracy uniwersyteckiej Tempus – uruchomiono lokalną sieć komputerową; w roku 1998 powstał elektroniczny katalog biblioteczny (Biblioteka pracuje w systemie Liberty 3). Od roku 2007 Biblioteka współpracuje z katalogiem krajowym RoLiNeST (odpowiednikiem naszego NUKAT-u).

Należy podkreślić, że Biblioteka dostarcza kompleksowych informacji na temat legislacji unijnych, polityki UE i debat europejskich w Centrum Dokumentacji Europejskiej (CDE).

Centra dokumentacji i informacji w szkołach rumuńskich

W ramach seminarium odwiedziliśmy także biblioteki szkolne i ich centra dokumentacji i informacji w miejscowościach: Cisnădie, Avrig i Cârța.

W roku 1999 Ministerstwo Edukacji Narodowej Rumunii (MEN) podpisało projekt współpracy z Francją w zakresie implementacji działającego tam programu tworzenia lokalnych centrów dokumentacji pedagogicznej¹. W wersji rumuńskiej otrzymał on nazwę Centrul de Dokumentare și Informare (Centrum Dokumentacji i Informacji). W związku z powyższym od 2011 roku w szkołach mogą istnieć biblioteki szkolne albo centra dokumentacji i informacji². Początkowo projekt został wdrożony na terenie pięciu województw, w tym Sibiu. Aktualnie MEN zatwierdziło utworzenie 428 centrów dokumentacji i informacji. Główne cele to: wspieranie innowacyjnych metod pedagogicznych, rozwijanie samodzielnej nauki, zapewnienie dostępu do informacji i otwarcie się na inne kultury europejskie, kształtowanie obywateli przystosowanych do życia we współczesnym świecie, wyrównywanie szans uczniów z obszarów wiejskich i miejskich.

Rumuńskie CDI to multimedialne centra interdyscyplinarnych zasobów, które udostępniane są uczniom, kadrze pedagogicznej i całej społeczności lokalnej. O wysokiej randze osób odpowiedzialnych za prowadzenie CDI świadczy nomenklatura zawodu: pojawił się nauczyciel-dokumentalista lub bibliotekarz-dokumentalista. Nowy zawód wymaga przygotowania kadry, stąd konieczność uzupełniania wykształcenia i ciągłego doksztalcania się kandydatów. Odpowiednio wyszkoleni pracownicy szkół różnych poziomów (podstawowe, gimnazja, licea) pomagają uczniom w dotarciu do nowych źródeł wiedzy i opanowaniu nowoczesnych technik informacyjnych. CDI są sercem szkoły, ale nie należy zapominać, że są przeznaczone także dla członków społeczności lokalnych.

¹ We Francji działają od 1958 roku: Centre Local de Documentation Pédagogique (CLDP – od 1958 roku), Services de Documentation (od 1962 roku), Centre Régional de Documentation Pédagogique (CRDP) i Centre Départemental de Documentation Pédagogique (CDDP).

² Projekt ten został zarejestrowany w Monitorze Ministerstwa Edukacji Narodowej Rumunii Nr 5135/22.12.1999 jako „Dwustronny projekt rumuńsko-francuski wspierania centrów dokumentacji i informacji oraz szkolenia kadr dydaktycznych na obszarach wiejskich”. Ostatnie zmiany w jego regulaminie zostały ogłoszone w Monitorze Ministerstwa Edukacji Narodowej Rumunii nr 5556 z 7 października 2011 roku.

Wszystkie centra, które zwiedziliśmy, były chętnie odwiedzane przez użytkowników. Dla niektórych osób CDI jest jedynym miejscem dostępu do internetu (liczba takich uczniów – zdaniem dyrektora jednej ze szkół – szybko maleje). Nauczyciele albo bibliotekarze pomagają w przygotowaniu prezentacji, uczniowie biorą udział w konkursach, warsztatach online, poznają m.in. techniki edytorskie (przygotowanie do publikacji tekstu literackiego, komiksu), zapoznają się z prawami człowieka, ochroną środowiska. Dzięki CDI możliwy jest udział szkoły w eTwinningu (platforma edukacyjna do współpracy nauczycieli i uczniów z różnych krajów Europy w zakresie realizacji zadań, programów, pomysłów edukacyjnych itp.). Przykładowo udział w językowym konkursie online zakończył się wyjazdem laureatów z maleńkiej, liczącej nieco ponad 100 uczniów szkoły na obóz językowy na Cyprze. Szkolne CDI przygotowują przyszłych obywateli światowego społeczeństwa informacyjnego i czytelników dużych bibliotek.

Podsumowanie

Udział w seminarium, zwłaszcza wizyty w różnego rodzaju bibliotekach z jednej strony uświadomiły nam, jak bardzo środowiska biblioteczne Polski i Rumunii są podobne w takich kwestiach jak realizowanie tradycyjnych zadań bibliotek, a z drugiej strony zwrócił naszą uwagę na różnice w metodach pracy z czytelnikiem, współpracy ze środowiskiem lokalnym i władzami samorządowymi, a także na możliwe źródła finansowania.

Biblioteki rumuńskie znakomicie wykorzystują wsparcie unijne, kontynuując równocześnie swoje tradycje i dbając o ojczyste dziedzictwo kulturowe. Światowe tendencje (powszechna informatyzacja, uzupełnianie tradycyjnych zadań bibliotek o funkcje kulturalne czy nawet rozrywkowe) widoczne były w zwiedzanych przez nas bibliotekach.

Wizyta w bibliotekach szkolnych pokazała nam, jaka ogromna odpowiedzialność spoczywa na nauczycielach i bibliotekarzach wiejskich, również tych z małych miejscowości. Ich praca budzi ogromne uznanie, choć niepokoi przyszłość często jednoosobowych jednostek zobowiązanych do obsługi całych – choćby niewielkich – społeczności. W tej kwestii należy pewnie zaczekać na przezwycięzenie kryzysu gospodarczego. Być może wówczas szkolne CDI uzyskają jeszcze większe wsparcie i zrozumienie lokalnych i centralnych władz.

IULIANA GRAŻYŃSKA, MAŁGORZATA MATCZAK

A case study of Romanian libraries in Transylvania

ABSTRACT. The article deals with Romanian libraries as information and multimedia centers at different level of education. The libraries and documentation centers were visited by the authors during a seminar in Sibiu between Sep. 27 and Oct. 4, 2014. The article presents the history, collections and the mission of the provincial ASTRA public library, affiliated with Lucian Blaga Central University Library. A particular attention is given to school Documentation and Information Centers – a new form of library services. These centers have been established to equalize chances for pupils from rural areas and to help members of the public get better adjusted to modern life conditions by teaching them basic skills in core capacities relative to modern forms of information delivery.

KEY WORDS: public libraries in Romania, university libraries in Romania, documentation and information centers, library service in Romania.